

2015-09-15

Förslag till nya strategiska huvudlinjer i partiprogrammet samt följebrev:

Därför föreslår vi just de här ändringarna i partiprogrammet – och så kan du delta i diskussionen om detta inför kongressen

Vänsterpartiets kongress 2012 beslutade att initiera en bred diskussion om en socialistisk vision och strategi, något partiets programkommission arbetat på och diskuterat med många både inom och utom Vänsterpartiet sedan dess. Med detta som utgångspunkt har programkommissionen nu också lagt fram en del förslag till revideringar av partiprogrammet. De samlade förslagen till förändringar i partiprogrammet handlar till största delen om ändringar i partiprogrammets "strategiska huvudlinjer", som nästan helt skrivs om. Vissa förändringar föreslås också i andra delar än strategiavsnittet i programmet. Med ett undantag – förändringarna i analysen av rasismen – så handlar det dock om att stycken flyttas från det övriga programmet till strategidelen.

Nedan kan du dels läsa förslaget till nya strategiska huvudlinjer i partiprogrammet. Och dels få veta mer om hur du kan diskutera programmet vidare och/eller ta del av de studier som tagits fram kring partiprogrammet. Hela det reviderade förslaget till partiprogram kan du hitta på hemsidan.

Varför då fokusera på strategi och visioner? I ett läge då det politiska samtalet ofta handlar mer om vad som måste försämrats och för vilka – snarare om politiska alternativ och visioner – finns en stark potential för vänsterkrafter som kan visa att förändring är inte bara önskvärd – utan också möjlig. De nya skrivningarna syftar just till att peka ut hur konkreta förbättringar – som både gör livet rikare och friare för fler människor och som varaktigt förändrar styrkeförhållandena i samhället – kan genomföras. Förändringar som gör att vi imorgon lättare kan uppnå det som ses som omöjligt idag.

Det handlar om förändringar som ökar solidariteten inom den breda arbetarklassen, stärker löntagarnas ställning på arbetsmarknaden och som demokratiserar den ekonomiska makten. Som utjämnar löneskillnader mellan män och kvinnor, motverkar mäns våld mot kvinnor och bygger ut och demokratiserar välfärden. Som stärker människors självorganisering och rätt till personlig integritet. Som både angriper rasismens och nyfascismens rötter och dess direkta verkningar. Och som ställer Sverige i första ledet för att driva på för ekologisk omställning och en rättvisare och fredligare världsordning.

Vi tror att själva processen med att resonera om vilka politiska förslag och förändringar som är av särskild strategisk betydelse är viktig för att Vänsterpartiet ska bli ett starkare parti. Vi behöver också som parti stärka förmågan att tänka i termer av att finna allierade, bidra till rörelse i samhället och förmå oss själva att prioritera. Ett partiprogram kan aldrig i sig lösa sådana problem. Men förhoppningsvis kan det vara ett verktyg – som ägs och finjusteras av hela partiet; slutligen genom dess högsta beslutande organ, kongressen.

Förslaget ska nu diskuteras brett i och utanför partiet. Fram till den 15 november tar programkommissionen gärna emot synpunkter innan det slutliga förslaget antas och skickas ut till partiet inför kongressen. Synpunkterna skickas till politikutveckling@vansterpartiet.se. Efter att det slutliga förslaget skickats ut börjar den verkliga kongressdebatten, då du som medlem själv eller med partikamrater kan lägga motioner om att ändra partiprogrammet till kongressen.

Den förra programkommissionen förberedde alltså ovanstående arbete genom att fram en omvärldsanalys som publicerades i Socialistisk Debatt nr 204-206 "Att förstå för att förändra –

socialistiska strategier för 2000-talet" och som diskuterats på olika partiinterna och offentliga seminarier de senaste åren. Mer info på: <http://www.cmsmarx.org/?p=526>. Numret kan också beställas som PDF via politikutveckling@vansterpartiet.se

För att stimulera och fördjupa programdiskussionen kring partiprogrammet – och kring det ekologisk-ekonomiska punktprogram som också tas där – finns även ett flertal studiematerial och kurser framtagna som rör dessa frågor. Vissa av dessa bygger på att medlemmar i programkommissionen kommer ut och föredrar förändringarna. Dessa studier kan du läsa mer om och beställa på <http://www.vansterpartiet.se/resursbank/vansterskolan>.

Ali Esbati, sammankallande, Vänsterpartiets programkommission

NYTT FÖRSLAG TILL STRATEGISKA HUVUDLINJER I PARTIPROGRAMMET

Vänsterpartiet kämpar tillsammans med ungdomsförbundet Ung Vänster och Vänsterns studentförbund för en grundläggande förändring av samhället. Våra långsiktiga mål innebär stora och djupa förändringar i jämförelse med dagens samhällsordning, över hela världen. Att närma sig dem kräver aktiv handling på många nivåer, i en värld där materiella förutsättningar och maktförhållanden ständigt förändras. Ett effektivt förändringsarbete ställer krav på strategiska överväganden som inbegriper prioriteringar, angreppssätt, motståndare och bundsförvanter.

Framgång i strategisk mening betyder konkreta förändringar som gör livet rikare och friare för fler, här och nu, samtidigt som grundläggande maktförhållanden synliggörs och angrips. Det är av strategisk vikt att Vänsterpartiet i handling visar att det främst är ett förändrande parti, inte ett förvaltande. Reformen som varaktigt förändrar styrkeförhållandena i kampen för ett jämlikt samhälle som innebär ett verkligt folkstyre, som fördjupar och utvidgar demokratin på marknadens bekostnad och som minskar klyftorna i samhället är inte bara framsteg i sig, utan innebär också att vi i morgon lättare kan uppnå det som är omöjligt idag.

Strategiskt viktiga reformer kan handla om märkbara och relevanta ändringar i materiella förhållanden, men också av förändringar i kultur, sedvanor, normer och tankemönster. Kampen för materiella och ideologiska förändringar går hand i hand och förutsätter varandra. En avgörande strategisk uppgift för Vänsterpartiet är att förskjuta samhällets ideologiska balanspunkt, och därmed flytta gränsen mellan vad som anses vara möjligt respektive omöjligt att förändra. Det förutsätter en ökad hegemonisk kamp där framtiden ses som en möjlighet för ökad rättvisa och solidaritet. Vi kan hämta inspiration från historien och från kamper på andra platser, men det är genom att kämpa för morgondagen här och nu som vi kan bygga en social rörelse för ett bättre samhälle imorgon.

Det finns gott om problem som upplevs av breda grupper i vårt samhälle utan att människor omedelbart kopplar dem till bestämda samhällsstrukturer och, i nästa steg, politiska handlingsalternativ. Vänsterpartiets roll kan inte begränsa sig till att upplysa om de bakomliggande orsakerna, utan måste i första hand vara att föreslå och mobilisera för förändringar utifrån en samhällsanalys.

Denna syn på strategi innebär även att förändringar kan drivas fram på olika nivåer och arenor. Många viktiga beslut fattas i riksdagen, men politiska beslut i kommuner och landsting kan vara väl så viktiga i strategiskt hänseende.

Folkliga rörelser utanför parlamenten är dock avgörande för att progressiva parlamentariska beslut ska vara möjliga. Samtidigt har opinionsbildning och organisering ett strategiskt egenvärde.

Aktivt deltagande i folkliga rörelser ger kunskaper om organisering och medvetenhet om att demokratin skulle kunna utvecklas. På så sätt är dessa både testapparater och potentiella förebilder för demokratiska samhällsförändringar.

Den socialistiska och feministiska kampen kan inte underordnas ett partis intressen, men Vänsterpartiet har en särskild roll och avgörande betydelse för att den kampen ska vara framgångsrik i Sverige. Våra allierade finns inom fackföreningsrörelsen, den feministiska rörelsen, andra folkrörelser och bland progressiva krafter som ifrågasätter den rådande ordningen.

Solidaritet och sammanhållning

Vänsterpartiet ska vara ett parti som kanaliserar breda löntagarintressen. En sådan politisk ambition förutsätter att vi också förhåller oss strategiskt till vilka grupper vi organiserar. Vänsterpartiet behöver starkare band till fackföreningsrörelsen och organisera fler inom LO-kollektivet på alla nivåer i partiet.

Arbetarklassen har aldrig varit enhetlig och dess olika skikt, liksom relationen mellan dem, förändras i takt med att samhället utvecklas. I den moderna svenska kapitalismen har skillnader i villkor och levnadsförhållanden ökat också inom arbetarklassen. En växande del av den har anställningsvillkor där man kontinuerligt befinner sig i gränslandet mellan att vara inne på arbetsmarknaden och stå utanför. En annan grupp fastnar i långtidsarbetslöshet och kommer allt längre bort från arbetsmarknaden. Mellan olika branscher är skillnader i löner och arbetsvillkor stora. Denna uppdelning och fragmentisering av breda löntagargrupper, som i viktiga avseenden har gemensamma intressen, försvårar en solidarisk organisering.

Utvecklingen måste mötas med reformer som underlättar organisering och som därmed kan förskjuta maktbalansen i samhället. Att slå vakt om full sysselsättning, solidarisk lönepolitik och tryggare anställningsvillkor utgör strategiskt viktiga inslag i en strategi för att öka sammanhållningen och styrkan inom arbetarklassen.

Det svenska klassamhället är hårt strukturerat av en könsmissig arbetsdelning som innebär att kvinnor generellt har sämre arbetsvillkor och lön. Att stärka sammanhållningen inom arbetarklassen och löntagarkollektivet mer generellt förutsätter en ökande solidaritet. Arbetet mot den könsmissiga arbetsdelningen och skiktningen kräver både feministisk kamp riktad mot patriarkala strukturer och en insikt om värdet av sammanhållning och solidaritet inom hela löntagarkollektivet.

Nedmonteringen av den generella välfärden och socialförsäkringarnas urholkning har byggt in kilar mellan tjänstemannagrupper och LO-grupper. Att få breda lager av tjänstemannakollektivet att solidarisera sig med grupper i arbetaryrken istället för med överheten är en viktig utmaning för att skapa förutsättningar för progressiva samhällsförändringar. Detta kan uppnås genom mobilisering för politiska reformer som knyter samman intressen, till exempel sådana som slår vakt om och stärker generella välfärdsanordningar.

Det svenska klassamhället håller på att etnifieras. Ett tydligt exempel är hur arbetsmarknaden ser ut – personer med utländsk bakgrund har högre arbetslöshet, otryggare anställningsförhållanden och generellt lägre löner. Denna ordning både avspeglar och reproducerar strukturell rasism, och skapar en grupp inom löntagarkollektivet som kan exploateras hårdare. Arbetet mot det etnifierade klassamhället kräver både antirasistisk kamp riktad mot den strukturella rasism och en insikt om värdet av sammanhållning och solidaritet inom hela löntagarkollektivet.

Ett fritt och blomstrande samhällsliv på en levande planet

En avgörande strategisk utmaning är att hantera de dramatiska resurskriser och klimatförändringar som redan är igång och som riskerar att accelerera. Det krävs en omfattande omläggning av det ekonomiska systemet för att hantera och motarbeta effekterna. Resurs- och klimatproblemen kan bara

lösas på ett samhälleligt plan – genom investeringar, regleringar och skapandet av nya gemenskaper, från lokal till global nivå.

För att detta ska bli möjligt behöver arbetarrörelsens partier, fackföreningar och miljörörelsen skapa ännu starkare samarbeten både på nationell och internationell nivå kring frågor som kan möjliggöra en starkare opinion och långsiktiga förändringar. Industrin behöver ställas om och historien visar att det kan verkställas på kort tid, om det finns en politisk vilja till det. Med den kompetens som finns inom miljö- och fackföreningsrörelser skulle företag kunna ställas om till att producera det som behövs för en grön klimatomställning samtidigt som de skulle genomgå en demokratiseringsprocess.

För oss kan inte denna nödvändiga samhällsomvandling vara en separat fråga. Det är istället ett förhållningssätt när vi utformar och förklarar våra politiska lösningar. Den ekologiska omställningen måste förenas med en politik för nya arbetstillfällen och bättre välfärd. Sambanden är tydliga mellan koldioxidutsläpp och bruk av icke-förnybara resurser å ena sidan, och klass och kön å andra sidan. En effektiv omställning måste därför gå hand i hand med en radikal jämlikhetsagenda. Att öka de flesta människors välfärd samtidigt som det icke-förnybara uttaget från jorden begränsas kräver en omfördelning från privatägd produktion och de välbeställdas överkonsumtion till gemensamma lösningar – inte i en fjärran framtid, utan här och nu. Det är varken rimligt eller framgångsrikt att försöka lösa klimatproblemen genom att människor förväntas ge upp privat konsumtion inom ramen för dagens system. Det är på samhällelig nivå vi måste se till att varor och tjänster produceras och fördelas på ett annat sätt än under dagens profitdrivna logik.

Det handlar om att utgå från behoven av att äta näringsrikt och gott, ha en god och trygg inkomst, ett bra boende, delta i samhällslivet, resa, umgås och utvecklas. Dessa behov ska tillgodoses i samhällelig gemenskap, på ett sådant sätt som planeten tål. Ska detta kunna uppnås är det uppenbart att utgångspunkten måste vara en annan än den auktoritära myten om ”den fria marknaden”. Att hålla fast vid dagens ekonomiska dogmer innebär att acceptera återkommande kriser och ekonomiska sammanbrott som står i motsättning till ekologisk och social hållbarhet.

Transport- och energisektorn är de sektorer där koldioxidutsläppen är som störst. Därför är det också där som omställningen kan ha störst effekt. Genom investeringar i kollektivtrafik, alternativa bränslen och förbättrade förutsättningar för godstransporter på järnväg kan utsläppen minska och människors levnadsvillkor förbättras. Kollektivtrafiken ska vara tillgänglig både fysiskt och ekonomiskt. För att minska energisektorns utsläpp krävs det omfattande investeringar i energieffektivisering och satsningar på förnyelsebar energi.

Offentlig upphandling är ett viktigt verktyg. Det som stat, kommuner och landsting köper in på marknaden ska bidra till att premiera effektiv energianvändning och hållbara lösningar. Miljöarbetet ska ta hänsyn till landsbygdens behov. De marknadsfundamentalistiska konkurrens- och frihandelsregler som försvårar detta måste utmanas och avskaffas.

Det finns idag en bred rörelse för klimatomställning och en allt större uppslutning bakom nödvändigheten i en sådan. Vänsterpartiets roll som en del i denna rörelse, är just att kombinera en politik för omställning, med en socialistisk och feministisk politik som utjämnar klyftor och förbättrar levnadsvillkoren för arbetarklassen. Genom att visa hur vår socialistiska omställningspolitik också innebär förbättrade levnadsvillkor, kan vi bidra till att skapa den folkligt förankrade rörelse för omställning och omfördelning som behövs för att nödvändiga förändringar ska bli verklighet. Även om allt fler inser att en omställning är nödvändig, kommer de viktiga stegen mot ett hållbart samhälle inte att tas utan att det finns ett starkt folkligt engagemang och tryck från breda folkrörelser. Vänsterpartiet har möjlighet att vara en kraft som kan mobilisera människor för en rättvis omställning. Den rollen ska vi ta på oss.

Vidgade klyftor och finansiell maktkoncentration

Under nyliberalismen har inkomstklyftorna vidgats, förmögenheter koncentrerats i färre händer och folkligt inflytande har kringkurits till förmån för privata vinstintressen. Staten har spelat en avgörande

roll för att pressa fram marknader på områden som tidigare fredats i någon mån från kapitalistisk logik, och därigenom garanterat resurseröverföring till privatägda bolag och enskilda kapitalister. Finansmarknadernas explosiva tillväxt har också spelat en viktig roll i denna process. Bakgrunden finns bland annat i avregleringar, hårdare exploatering och en ständig jakt på mer lönsamma investeringar. Genom finansmarknaderna får kapitalet en möjlighet att omvandla livsvärden till pengar, och flytta resurser mellan olika sfärer i samhällsekonomin.

Ökningen av de finansiella investeringarna har skett på bekostnad av samhällsnyttiga och produktiva investeringar. Konsekvenserna av den finansiella tillväxten har kommit att bli ett kraftigt ökat antal finansiella kriser.

Finanskapitalets makt måste brytas genom regleringar och ökad demokratisk kontroll. Vänsterpartiet vill se en lag om bankdelning, så att bankernas finansiella spekulation skiljs från ordinarie in- och utlåning till privatpersoner och företag. Vi vill beskatta finanssektorn hårdare och använda medel i pensionsfonderna till produktiva investeringar istället för finansiell spekulation. Därutöver behövs ett ökat statligt ägande inom bankväsendet. De garantier som staten ger till privata banker har marknadsvärden i miljardklassen. De ska kompenseras genom bland annat beskattning.

Vidgade inkomst- och förmögenhetsklyftor är en av nyliberalismens destruktiva effekter och ett betydande hinder för progressiv samhällsförändring. Under de senaste årtiondena har de som tjänar allra bäst kunnat lägga under sig en växande del av de totala inkomsterna. För att motverka denna utveckling krävs bland annat en skattereform som innebär en ökad beskattning av kapital och högre skatt på de högsta inkomsterna.

Makten över arbetsmarknaden och arbetslivet

Arbetsmarknad och arbetsliv är centrala arenor i en socialistisk, feministisk strategi och antirasistisk strategi. Rikedomar och välstånd skapas genom människors arbete. Arbetet ger möjlighet till delaktighet i samhällslivet, såväl individuellt som kollektivt. Egen försörjning är grunden för personlig frigörelse och självständighet. I lönearbetet tar sig maktförhållanden kopplat till klassamhälle sina tydligaste uttryck och dessa reproduceras senare i samhället i stort.

Ur ett feministiskt perspektiv är det viktigt att se hur lönearbete och hemarbete skiljs åt men ändå samverkar. Att kvinnor till exempel i högre utsträckning än män arbetar deltid är både en konsekvens av att kvinnors arbete värderas lägre, men också ett resultat av andra patriarkala strukturer.

Vänsterpartiet tillhör arbetarrörelsens politiska gren. Därför är fackföreningsrörelsen en naturlig allierad för oss. Vi försvarar den svenska modellen på arbetsmarknaden eftersom den har bidragit till bättre villkor och till ökad facklig organisering. Tillbakapressandet av fackföreningsrörelsen och löntagarkollektivet måste vändas till en starkare ställning för fackföreningsrörelsen och en höjd organisationsgrad. Vänsterpartiet agerar politiskt för att genomföra reformer som stärker fackföreningsrörelsen och underlättar organisering.

Arbete åt alla är den viktigaste maktfrågan på arbetsmarknaden idag. Under de senaste årtiondena har massarbetslösheten gjorts permanent, något som har förskjutit maktförhållandena till arbetsgivarnas fördel. För att bryta massarbetslösheten krävs en omläggning av den ekonomiska politiken. Den nyliberala normpolitiken har bidragit till att hålla tillbaka nödvändiga investeringar och därmed har arbetslösheten ökat. Vänsterpartiet vill att full sysselsättning ska vara det övergripande målet för såväl finans- som penningpolitik.

Frågan om full sysselsättning hänger nära samman med frågan om vad vi ska leva på i framtiden. Sverige är ett land med goda förutsättningar för industriproduktion. Vi har en väl utbildad arbetskraft och goda tillgångar av fossilfri energi och viktiga råvaror. Nya produkter, innovationer och tillväxtområden har ofta vuxit fram i samverkan mellan det offentliga och kommersiella företag. Många gånger har icke-kommersialism varit en förutsättning för att nya produkter ska kunna tas fram. Industrin har idag en avgörande betydelse för den svenska ekonomin, och så kommer det med stor sannolikhet se ut också i framtiden. För att Sverige ska utvecklas som industriland krävs en mer aktiv

statlig industripolitik. Det kan till exempel handla om att utveckla nya branscher kring miljöteknik, genomföra för industriell utveckling nödvändiga investeringar i infrastruktur eller om att säkerställa tillgång till behövd kompetens.

Den höga arbetslösheten har inneburit att arbetsgivarnas makt ökat och otryggheten i anställningarna blivit allt större. Arbetsgivarnas vilja att maximalt utnyttja personalstyrkan med en allt snabbare anpassning av arbetstiden till mängden arbetsuppgifter har lett till alltför korta anställningar praktiskt tagit helt utan anställningstrygghet. Olika former av outsourcing har ökat och ytterligare minskat anställningstryggheten.

De otrygga anställningsvillkoren är kopplade till klass, kön, etnicitet, funktionsvariation och ålder. Det gäller också den fysiska och psykiska arbetsmiljön. Bland grupper med svag ställning är otryggheten som störst. Denna utveckling på arbetsmarknaden påverkar sociala relationer och maktförhållandet i hela samhället. Den som går långa perioder utan fast anställning får också en svagare anknytning till socialförsäkringssystemen och längre steg till facklig organisering.

Det ligger ett stort värde i att framgångar i klasskampen garanteras i avtal i stället för i lag. Det gör segrarna mer beständiga, då skiftande politiska majoriteter inte kan leda till försämrade villkor. Om medlemmarna har ett reellt inflytande över avtalskraven och de överenskommelser som sluts, så stärker avtalen de fackliga organisationernas legitimitet. Det gör det lättare att upprätthålla en hög anslutningsgrad, vilket i sin tur stärker facket och de arbetandes ställning. Det blir svårare för arbetsgivarna att ta tillbaka det de förlorat.

Vänsterpartiet stödjer fackliga initiativ och facklig kamp för att förbättra arbetsvillkoren och ser att detta även skapar möjligheter att driva igenom lagändringar som stärker arbetsrätten.

Arbetsrättslagstiftningen ersätter inte kollektivavtalen. Dess uppgift är att garantera rätten och möjligheten att sluta kollektivavtal.

Arbetsrättslagstiftningen ger de arbetande möjlighet att tillkämpa sig inflytande och rättigheter som arbetsgivarna aldrig skulle ha gett frivilligt. Vänsterpartiet arbetar för en förstärkt arbetsrätt som innebär tryggare anställningar, högre krav på arbetsmiljön och en starkare ställning för kollektivavtalen.

Det är mycket viktigt att stänga kryphålen för långvariga osäkra anställningar. Tillsvidareanställningen som faktisk norm på arbetsmarknaden måste återupprättas. Även arbetsgivares möjlighet att med hjälp av bemanningsföretag kringgå lagar och avtal samt försvaga arbetarkollektivet måste begränsas med den arbetsrättsliga lagstiftningens hjälp. Lagen ska stärka fackens inflytande över arbetsmiljön och förhindra arbetsgivarens praktiska ansvarsfriskrivelse genom olika kedjor av kontrakt.

Genom EU-medlemskap och lagstiftning om arbetskraftsinvandring har situationen för en ökande andel migranter försvagats. De är beroende av arbetsköparnas vilja för att befinna sig i Sverige och har för svårt att fackligt organisera sig och tillgodogöra sig de villkor som finns genom kollektivavtal och lagstiftning. Systematiskt stöd för ofritt arbete genom lagstiftning ska upphöra och migranters uppehållstillstånd ska aldrig generellt kopplas till arbetsköparnas nyckel.

Arbetsdagens längd och arbetstidens förläggning har alltid varit stridsfrågor på arbetsmarknaden. Arbetstiden har inte förkortats i samma takt som produktiviteten har ökat. Istället har arbetsgivarna tillskansat sig en större del av värdet av produktionen, då vinstandelen ökat kraftigt de senaste trettio åren. Med en kortare arbetsdag tillfaller en större del av förädlingsvärdet de arbetande och tiden till fritid, hemarbete och vila ökar. Vänsterpartiet har länge drivit frågan om en generell arbetstidsförkortning med bibehållen lön. Ett delmål är att normalarbetstiden ska kortas till sex timmar. Ett strategiskt verktyg för att komma framåt i frågan är att i de kommuner och landsting där vi ingår i majoriteter arbeta för att få till stånd fler konkreta försök med arbetstidsförkortningar, som sedan kan tjäna som goda exempel.

Massarbetslöshet och en pressad situation för arbetarkollektiven försvårar kampen för att förbättra arbetets innehåll. Men detta är likafullt en strategiskt viktig kamp att ta för arbetarrörelsen och vänstern idag. Det handlar om att organisera arbetslivet så att man exempelvis mönstrar ut eller delar på monotona arbetsuppgifter; att stärka anställdas rätt till lärande, kompetensutveckling och inflytande över arbetsorganisationen; att arbetsplatsen ger goda möjligheter till återhämtning och arbetsgemenskap.

Lönernas andel av förädlingsvärdet måste öka. Ett högt löneläge ingår i en medveten utvecklingsstrategi, där ett ökat kunskaps- och förädlingsinnehåll i produktionen uppmuntras. Samordning och samverkan inom fackföreningsrörelsen i sin helhet är därför en strategiskt viktig fråga.

Kamp för jämställdhet i löner och arbetsvillkor

Den svenska arbetsmarknaden är könssegregerad. Löner och arbetsvillkor i kvinnodominerade yrken är sämre än vad de är i mansdominerade. Förändringar som bryter undervärderingen av kvinnors arbete är centrala delar i en feministisk politik och måste åstadkommas genom både direkta reformer och strukturella förändringar.

Medan löneklyftan mellan män och kvinnor mycket långsamt har minskat de senaste decennierna har skillnaderna i inkomster istället ökat till följd av försämringar av arbetslöshetsförsäkring och sjukförsäkring och skattesänkningar riktade till höginkomsttagare – som oftast är män. Att stänga inkomstklyftan mellan kvinnor och män kräver både en strategi för att sluta löneklyftan och en förstärkning av arbetslöshets- och socialförsäkringarna och rättvisare fördelning av oavlönat och avlönat arbete.

Löneklyftan har flera orsaker. Ren lönediskriminering förekommer, men utgör endast en mindre del. Krav ska ställas på arbetsgivarna att genomföra årliga lönekartläggningar vilka kan bidra till att uppmärksamma diskriminering. Huvudorsaken till löneklyftan är att arbetslivet är starkt könssegregerat och att de branscher och yrken som domineras av kvinnor ofta är inriktade på arbete med människor, vilket försvårar men inte omöjliggör fackliga stridsåtgärder. Kvinnor har även historiskt sätt haft en längre väg att gå för att tillskansa sig sina rättigheter och detta har dessutom försvårats av att de har tagit huvudansvaret för det obetalda hemarbetet. Män innehar också oftare de positioner i arbetslivet som avlönas bättre, med motiveringen att de anses innebära mer ansvar. Inkomstskillnaden beror även på att fler kvinnor än män arbetar deltid, antingen på grund av att arbetsgivaren nekar möjlighet till heltidstjänst, eller till följd av en pressad arbetssituation i kombination med stort ansvar för hem och familj. Strategiskt viktiga reformer för att öka jämställdheten både i familjelivet och på arbetsmarknaden är en individualiserad föräldraförsäkring och en stärkt lagfäst rätt till heltid, med möjlighet till avtalad deltid.

För att komma tillrätta med den strukturella undervärderingen av kvinnors arbete, måste lönerna i de kvinnodominerade branscherna framöver kunna öka snabbare än i de mansdominerade. Idag hindras detta av hur man i avtalsförhandlingarna tolkar betydelsen av att den konkurrensutsatta industrin ska vara ”normerande” och Medlingsinstitutets agerande förstärker problemet. Det fackliga arbetet för att bryta patriarkala strukturer är därför av avgörande vikt. Medlingsinstitutet måste få nya riktlinjer, som förtydligar dess uppdrag att verka för jämställda löner. Lönerna på svensk arbetsmarknad sätts i avtalsförhandlingar mellan parterna, och det är en ordning vi värnar. Partsmodellen innebär att kampen för jämställda löner i stor utsträckning avgörs av kvinnors fackliga organisering och fackens styrka. Att underlätta facklig organisering, bland annat genom att göra fackavgiften avdragsgill, förbättra a-kassan och motverka osäkra anställningar, lägger grunden för kommande framsteg i arbetet för jämställda löner.

Inom överskådlig tid kommer lönearbetet inom välfärdstjänsterna att vara kvinnodominerat. Idag betalas i praktiken en del av dessa tjänster genom underlönesättning av kvinnor.

Det krävs en omfördelning från privat till gemensam konsumtion, genom ett större skatteuttag, för att skapa utrymme för rimligare löner i dessa sektorer.

När Vänsterpartiet ingår i styrande majoriteter i landsting och kommuner ska vi använda det för att åstadkomma bättre arbetsvillkor för de kommun- och landstingsanställda. Avskaffande av delade turer, fasta anställningar på heltid som norm och en hög bemanningsnivå inom välfärdsyrkena är sådant som ska prägla kommuner och landsting där Vänsterpartiet är med och styr.

Stärk den generella välfärden

Den svenska välfärdsstaten har inneburit en högre grad av jämlikhet, bättre livsvillkor för folkflertalet och viktiga feministiska landvinningar. Under de senaste decenniernas privatisering och omfördelning från offentlig till privat konsumtion har den generella välfärden utmanats och attackerats. Kvaliteten har urholkats och välfärdssystemen utjämnar inte längre klasskillnader och orättvisor på samma sätt som tidigare. Kampen för att stärka den generella välfärden fyller en viktig funktion i en socialistisk och feministisk strategi.

Tjänsteproduktionens andel av ekonomin växer. I takt med att produktionen av industrivaror automatiseras blir arbetsintensiva verksamheter som vård, omsorg och utbildning relativt sett dyrare att producera. För att dessa tjänster fortsättningsvis ska vara en del av en generell välfärd som omfattar alla medborgare, måste samhällets gemensamma resurser också användas för vårt gemensamma bästa.

Finansieringen av den offentliga sektorn innebär alltid en begränsning av det privata konsumtionsutrymme. Motsättningen består även om kapitalets makt begränsas. Full sysselsättning och tillväxt bidrar till att denna motsättning lättare kan hanteras. Tjänsteproduktionen organiseras mer effektivt i offentlig regi, om målsättningen är en jämlik fördelning av tillgång till kvalificerad samhällsservice.

Den ska styras och utvecklas demokratiskt med utgångspunkten att människorna är medborgare i ett samhälle och brukare av välfärdstjänster – inte kunder på en marknad.

Vänsterpartiet menar att den offentliga sektorns andel av ekonomin måste få växa. Välfärden behöver mer resurser för att kunna fylla den roll som vi vill att den ska spela. Så länge det privata ägandet dominerar i produktionssfären, är det genom en gradvis ökad beskattning som detta kan åstadkommas. Vi vill att välfärden avkommersialiseras; att det är människors behov och inte privata företags vinstintressen som ska stå i centrum. Det är av strategiskt stor betydelse att dräneringen av skattemedel till privata intressen inom välfärden stoppas. Socialförsäkringarna ska vara individuella och ge människor en inkomstrelaterad ersättning vid sjukdom, arbetslöshet, föräldraledighet, funktionsnedsättning och liknande, med en angiven lägsta nivå.

Genom att finansieringen och inkomstutjämnningen sker via ett progressivt skattesystem och inte individuella avgifter eller efter behovsprövning, betonas individernas rättigheter.

Inkomstbortfallsprincipen innebär att nästan alla, inte bara de fattigaste, omfattas och gynnas av systemet. Därmed skapas en solidaritet även hos samhällets mellanskikt. Ett generellt välfärdssystem baserat på tillit till medborgarna ger en effektiv administration samt stor överblick och insyn. Det bidrar också i stor utsträckning till att frigöra medborgarna från de rikas välvilja och välgörenhet.

Att stärka framför allt arbetslöshets- och sjukförsäkringarna, så att fler kan omfattas och fler får ut mer av sin tidigare inkomst, är därmed viktiga strategiska frågor för Vänsterpartiet.

Fördjupad demokratisering

Vänsterpartiet försvarar de demokratiska landvinningar som bland andra arbetarrörelsen har kunnat tillkämpa sig i vårt land. En socialistisk och feministisk strategi för framtiden måste också innebära en fördjupad demokratisering av det svenska samhället. En sådan måste både öka människors inflytande

över den egna livssituationen och skapa större möjligheter för folkligt inflytande över samhällsutvecklingen.

Den offentliga sektorn fyller en nyckelfunktion för en sådan demokratisering. Däremot fungerar den vi äger gemensamt i allt för hög utsträckning på samma sätt som det privatägda. Marknadsinspirerade styrmodeller och kommersiell logik har under marknadsliberalismen gjort insteg också i det offentliga. Vi vill demokratisera den offentliga sektorn genom att öka inflytandet för anställda och brukare. Genom att ersätta hierarkiska relationer med tilltro till de som arbetar i välfärden kan verksamheten utvecklas och förbättras. Att ta fram konkreta planer för att förbättra villkoren och öka inflytandet måste vara en viktig politisk uppgift på kommunal-, landstingskommunal- och statlig nivå.

Samtidigt måste det gemensamma ägandet både försvaras och utvidgas. Det gemensamma ägandet ökar det demokratiska inflytandet och innebär att viktiga delar av ekonomin undandras från att fungera enligt en kapitalistisk logik. Samhällets infrastruktur i bred bemärkelse, till exempel järnvägen, energiförsörjningen, bankväsendet och välfärden, ska ägas och drivas i offentlig regi.

Redan idag äger vi gemensamt genom pensionsfonder en betydande del av det svenska näringslivet. Det ägandet måste utövas mer aktivt. Vänsterpartiet vill att AP-fondernas kapital i högre utsträckning ska användas till produktiva och samhällsnyttiga investeringar. Statligt ägda bolag ska utgöra viktiga verktyg för att uppnå andra mål än så hög avkastning som möjligt.

Det är av stort strategiskt värde i vår socialistiska och feministiska frihetssträvan att värna och vidga det utrymme som finns mellan den kommersiella logiken och den statliga eller kommunala sfären. I ett rikt föreningsliv och andra typer av självorganisering kan människor mötas och finna gemensamma lösningar på problem i sin vardag, umgås och trivas tillsammans. Engagemanget i sådana gemenskaper utgör en viktig del av kampen mot kommersialismen och för ett fördjupat självstyre. Att värna detta utrymme och engagemang görs ofta bäst genom att staten eller kommunen beslut sätter gränsen för det kommersiella, men lämnar själva innehållet till självorganisering av olika slag. Det gäller exempelvis tillgång till lokaler och utrymmen för föreningsliv, kulturaktiviteter och nöjen. Vänsterpartiet värnar starka och självständiga folkrörelser som kan bidra till progressiva samhällsförändringar, och som själva stärker det folkliga inflytandet över samhällsutvecklingen.

En fördjupad demokratisering förutsätter också att vi slår vakt om den personliga integriteten och fundamentala principer i en rättsstat. Vi avvisar en särskild terroristlagstiftning och menar att våldsbrott ska lagföras inom ordinarie rättsramar. Principen om att människor ska anses oskyldiga tills motsatsen är bevisad måste lyftas fram som avgörande för ett fungerande rättsväsende. Vi är motståndare till politiskt motiverade organisationsförbud och anser att tortyrförbudet ska vara absolut, och att Sverige därför under inga omständigheter ska medverka till att människor riskerar att avvisas till tortyr eller annan omänsklig behandling. Alla människor har rätt till en bred privat sfär som skyddas på praktisk och principiell grund. Växande övervakning och registrering ska motverkas. Det måste finnas effektiva och oberoende system för att granska de yrkesgrupper, till exempel polisen och militären, som har rätt att utöva våld.

Ett levande folkstyre med fria och aktiva medborgare förutsätter ett samhälle som möjliggör ett dynamiskt och inkluderande kulturliv. Samhällets demokratisering kräver en mångfald av kanaler för information, nyheter, åsiktsbrytning och opinionsbildning. Staten måste ta en viktig del av ansvaret för att säkra en sådan bredd, utan att detta innebär en kontroll av innehållet i fria medier. Inom en överskådlig tid betyder det att det är viktigt med ett generöst stöd till tryckt press, men också till tidskrifter och andra medier. Public service intar en särställning och måste värnas från ekonomisk avlövnings- och tematisk insnävning samt kunna vara tekniskt ledande enligt en icke-kommersiell logik. Staten måste säkerställa att det över hela landet finns god tillgång till internetuppkoppling.

Marknadsföring och andra marknadsaktiviteter tar former som gör att de stora företagen och deras intressen tar sig in på allt fler arenor. Marknadsmakten har ett starkt grepp om Internet, TV och kultur.

Att bryta denna utveckling är en strategisk vikt både för att vi ska klara en ekologiskt hållbar samhällsomvandling och för att hålla tillbaka företagens ökande inflytande över opinionsbildning och kultur.

Bekämpa mäns våld mot kvinnor

Mäns våld mot kvinnor är ett strukturellt samhällsproblem. Den insikten måste präglade samhällslivets olika områden, som utbildningsväsende, stadsplanering och rättssystem, och leda till konkreta åtgärder. Mäns våld mot kvinnor är det yttersta uttrycket för ett patriarkalt samhälle, och ingenting som enkelt kan avhjälpas via lagstiftning. Men det gör inte lagstiftningen oviktig. Vänsterpartiet vill se en lag som innebär krav på samtycke för sex och ett oaktssamhetsrekvisit i våldtäktslagstiftningen. Vi står bakom och försvarar lagen som förbjuder köp av sexuella tjänster och lagen om kvinnofridskränkning. Lagen ska även gälla vid sexköp utanför Sveriges gränser. För att lagstiftningen ska ha effekt, behöver hela rättskedjan fungera från anmälan till åtal och domslut. Att utse ett målsägarbiträde för kvinnan ska vara norm i rättsprocessen. Alla kvinnor ska ha samma skydd och rättigheter, även kvinnor som har kommit till Sverige och väntar på uppehållstillstånd. Tidsgränserna som idag finns ska tas bort. Polisen behöver utbildas och ges resurser för att göra bättre förundersökningar när det gäller sexualbrott, brott mot HBTQ-personer och kvinnofridsbrott. Vi vet att det mesta våldet mot kvinnor sker i hemmet.

Sedan 1970-talet har den i huvudsak ideella kvinno- och tjejjourörelsen tagit ett huvudansvar för att hantera skadeverkningarna som följer av mäns våld mot kvinnor, och bedrivit ett viktigt politiskt opinionsarbete kring frågorna. Vi ser kvinno- och tjejjourörelsen som en unik aktör som det är viktigt att staten och kommunerna samarbetar med, lär av och stärker genom säkrade, långsiktiga och tillräckliga resurser. Vi värnar kvinno- och tjejjourernas självständighet och vill inte se den inskränkas genom till exempel statliga regleringar eller bidragssystem som innebär att jourerna inte själva får prioritera sin verksamhet. Samtidigt ser vi ett problem i att samhället alltför länge förlitat sig på ideella krafterns insatser när det gäller att motverka och hantera mäns våld mot kvinnor. Kommunernas kvinnofridsarbete behöver utvecklas, både i direkta insatser och genom att alla yrkesgrupper som kommer i kontakt med våldsutsatta kvinnor har utbildning i vad mäns våld mot kvinnor innebär och rutiner för kvinnofridsarbete. Kvinnofridsarbetet behöver bygga på kunskap om hur våldet drabbar olika kvinnor olika, och hur skillnader i levnadsomständigheter kan försvåra för många kvinnor att söka stöd för att ta sig ur en våldssituation. Samhället behöver också garantera att alla kvinnor oberoende av kommun har likvärdig tillgång till en kvinnojour där kvinnor kan söka råd, få stöd eller få plats i ett skyddat boende. Skolans sex- och samlevnadsundervisning behöver kvalitetssäkras för att fungera förebyggande mot sexualbrott och kränkningar. Sexuella trakasserier på skola och arbetsplatser måste motarbetas. I skolan vill vi även att tjejer ska få möjlighet att träna feministiskt självförsvar.

Mäns våld mot kvinnor leder till att många kvinnor känner oro och obehag inför att vistas i offentliga miljöer, särskilt på kvällar och nätter. Det är ett politiskt och demokratiskt problem, som alltför länge varit osynliggjort. Med feministisk stadsplanering, som bland annat innebär att identifiera och åtgärda otrygga stråk och platser, kan problemen minska och kvinnors frihet öka.

Det genusbaserade våldet skär igenom alla samhällsskikt och grupper och att det bygger på djupt liggande patriarkala föreställningar om mäns makt över och rätt till kvinnors kroppar och sexualitet, som fortfarande – trots att den feministiska rörelsen åstadkommit stora framsteg – genomsyrar vårt samhälle. Vi ser därför att mäns våld mot kvinnor måste förstås som en del i den ojämställdhet som präglar det svenska samhället, och att bekämpandet av detta samhällsproblem går hand i hand med att stärka kvinnors ställning på samhällets samtliga områden.

Heteronormen innebär inte bara ett osynliggörande och utanförskap för många människor som skapar och befäster fördomar utan är en viktig pelare för att upprätthålla könsmaktsordningen. Därför är kampen för lesbiska, homosexuella, bi- och transsexuellas rättigheter och arbetet mot genusbaserat våld en självklar del i Vänsterpartiets feministiska kamp.

Bygg bostäder och boendemiljöer för mångfald och jämställdhet och gemenskap!

De senaste decenniernas nedrustning av den sociala bostadspolitiken har bekräftat att marknaden inte kan förse alla med en god bostad till överkomlig kostnad. Samhället måste återta initiativet, det demokratiska inflytandet över och ansvaret för bostadsförsörjningen. Det behövs statligt generellt finansieringsstöd och byggande, förnyelse och förvaltning utan vinstsyfte. Den selektiva förmögenhetsöverföringen från gemensamt till privat genom utförsäljning av allmännyttan till bostadsrätter måste stoppas. Hyresrätten med stärkt boendeinflytande och delaktighet ska främjas och kooperativa bostadsformer utan vinstsyfte ges möjlighet att utvecklas. Samhällsplanering, byggande och upprustning ska inriktas på mångsidig användning och behoven hos olika människor. En långsiktigt hållbar miljö ska skapas genom hushållande med resurser och energisnålt byggande. Idag står vi i starten av en historisk omdaning av våra tätorts- och stadsmiljöer, i och med att miljonprogrammets bostäder och fastigheter ska renoveras. Miljonprogramsrenoveringarna innebär en chans att lyfta hela områden och stadsdelar till en god, modern boendestandard, kombinerat med kraftiga energieffektiviseringar som är till gagn för både miljö och hyresgäster, samtidigt som det innebär att många nya arbetstillfällen skapas. Detta kräver dock ett politiskt och samhälleligt ansvarstagande, genom statliga stöd till renoveringarna.

Genom en blandning av hustyper, lägenhetsstorlek och upplåtelseformer ska alla miljöer främja jämställdhet och gemenskap och motverka segregation, slutenhet och kategoriboende. Områden och stadsdelar ska byggas mer kompletta med service och arbetsplatser så att stadens alltmer hierarkiska uppbyggnad motverkas.

Till detta hör också att bostads- och samhällsbyggandet möjliggör för medborgarna att ha tillgång till gratis offentliga mötesplatser, både utomhus och inomhus.

Kollektivtrafiken och utbudet av samhällsservice ska vara tillgängligt och utformas så att bilberoendet minskar. Kollektivtrafiken ska vara fullt ut skattefinansierad och gratis för brukaren.

Hotet från högerpopulism, rasism och nyfascism

Högerpopulistiska och nyfascistiska partier och strömningar har förändrat det politiska landskapet i vår del av världen. Att försöka vinna bredare stöd genom att peka ut utsatta minoriteter och profitera på människors oro för vad förändring kan betyda har alltid varit en del av högerens retoriska och politiska verktygslåda. En situation där missnöje med växande klyftor och en utbredd legitimitetskris för de demokratiska institutionerna tar sig uttryck i reaktionära organisationer och partier, särskilt med rasism och främlingsfientlighet som röd tråd, utgör en särskild och dramatisk fara för alla progressiva krafter.

Arbetet mot rasism och fascism kräver bredd och folklig förankring. Vänsterpartiet eftersträvar att vara en del av en bred antirasistisk och antifascistisk rörelse tillsammans med folkrörelser, fackföreningar och andra progressiva krafter.

Vår strategiska målsättning är att marginalisera såväl rasistiska krafter som rasistiska föreställningar. Därför är antirasistisk organisering och kamp mot normaliseringen av rasism centrala delar av vår strategi.

Den bästa försäkringen mot att rasistiska krafter flyttar fram sina positioner är att bygga samhällen som håller ihop, där rätten till arbete, bostad och välfärd garanteras alla. Rasistiska krafter försöker att måla upp skiljelinjer i samhället kopplade till kultur och etnicitet. För att marginalisera rasistiska partier har vänstern en viktig roll i att istället lyfta fram motsättningar kring ekonomiska intressen. Att mobilisera kring orättvisor rörande klass och kön är därför också en viktig antirasistisk uppgift för Vänsterpartiet.

Vid sidan av detta krävs konkreta reformer som attackerar den strukturella rasismen. Generella åtgärder mot arbetslöshet, bostadsbrist och ojämlikhet är tillsammans med exempelvis åtgärder mot bostadssegregationen och diskriminering på arbetsmarknaden viktiga inslag i en strategi för att

bekämpa den strukturella rasismen. I vårt arbete för rättvisa och solidaritet innebär detta också att välfärdstjänster såväl som rättsväsendet måste organiseras på ett sådant sätt att de inte reproducerar den strukturella rasismen i deras konkreta verksamhet.

Frågor om representation i samhället är viktiga för att bryta rasistiska föreställningar och exkluderande normer.

Ett utbildningssystem för kunskap och medborgerligt inflytande

Det svenska skolsystemet är i kris. Fallande kunskapsnivåer i internationell jämförelse och en växande grupp som inte klarar en grundläggande utbildning utgör ett svek mot hundratusentals människor och ett tydligt långsiktigt hot mot det svenska välfärdssamhället. Det behövs en uppgörelse med kommersialisering, segregation och ogenomtänkt decentralisering av skolsystemet. Strävan efter likvärdighet i skolan är både en avgörande demokratisk princip och en konkret förutsättning för god kunskapsförmedling. För att kunna vända utvecklingen måste den fria etableringsrätten för privata skolor upphöra och skolan avkommersialiseras. Skolans kommunalisering har inte skapat, men bidragit till att fördjupa problemen. Därför bör huvudmannaskapet för skolan återgå till staten.

Skolans organisering och läroplanernas inriktning utgör på en övergripande nivå ett uttryck för samhälleliga värderingar och politiska viljeinriktningar. Men det är viktigt att skolpolitik och pedagogik har stöd i fakta och en levande vetenskaplig diskussion. Den på många sätt artificiella motsättning mellan faktakunskaper och analytisk helhetsförståelse som har präglat många politiska debatter om skolan, behöver träda tillbaka till förmån för en helhetssyn på lärande och kunskap. Lärarkårens roll som yrkeskunniga kunskapsförmedlare behöver värnas. Det kräver en styrning av skolan som är tydlig på läroplans- och resursfördelningsnivå, medan de byråkratiska kontrollregimer som kringskar lärarnas autonomi som pedagoger aktivt behöver motas tillbaka.

Möjligheten att i vuxen ålder få vidareutbilda eller omskola sig är såväl av stor betydelse för människors makt över sitt eget liv som en fråga om makt på arbetsmarknaden och över samhället. Med möjlighet till utbildning blir man mindre utbyttbar och får en starkare ställning gentemot arbetsgivaren. Ett väl utbyggt utbildningssystem behövs för att hantera strukturomvandlingar och för matchningen på arbetsmarknaden. Vänsterpartiet vill se en utökning av antalet platser inom såväl grundläggande och gymnasial vuxenutbildning, som högskola och yrkeshögskola. Kvalitativa arbetsmarknadsutbildningar behöver också stärkas som del av Arbetsförmedlingens uppdrag. Den sociala snedrekryteringen till högskolan behöver brytas, bland annat genom en utökning av antalet lärosäten och utlokalisering av utbildningar till fler orter i landet. Studiemedlen ska höjas för att alla ska ha möjlighet att studera och för att ingen ska tvingas avbryta sina studier av privatekonomiska skäl. Forskning utgör ett viktigt element i samhällets utveckling och i vår strategi för ett socialistiskt, feministiskt och antirasistiskt samhället på ekologisk grund. Forskning behövs för att synliggöra och analysera förtryck och hot mot miljön, liksom för att generera kunskap för innovationer och reformer. Forskning utgör en del av den samhälleliga infrastrukturen och behöver växa i omfång. Vänsterpartiet försvarar den fria grundforskningen. Vi ser också behov av en kompletterande forskning baserad på skilda samhällsbehov.

Alla länders rätt till demokratisering och utveckling

Vänsterns grundläggande politiska målsättningar – att demokratisera samhället och skapa en värld baserad på jämlikhet, jämställdhet, solidaritet och ekologisk hållbarhet – utmanar rådande maktförhållanden i världen. Nationella framsteg måste kompletteras med byggandet av en solidarisk internationell ordning för att bli varaktiga. Vi har därför både kortsiktiga och långsiktiga intressen av att ha en löpande och aktiv diskussion med vänstern i andra delar av världen, av att motverka svenskt deltagande i imperialistisk maktpolitik och att ta aktiv ställning till hur vi i Sverige mest strategiskt kan stödja vänstern och en progressiv utveckling i andra länder.

Det internationella arbetet måste ständigt verka för alla länders rätt till demokratisering, och till medel som gör att de kan uppnå konkret social och ekonomisk utveckling. Såväl på lokal och nationell, som regional och global nivå behöver makt föras över från transnationella oligopol och politiska och byråkratiska eliter till demokratiskt kontrollerade system. Det finns ett stort behov av internationella politiska och ekonomiska samarbeten med social och ekologisk inriktning. Idag saknas dock starka och demokratiskt förankrade internationella organ för detta. Då kan det mest effektiva vara att först nationalisera ekonomisk och politisk makt som nu ligger utan demokratisk kontroll, en strategi som visat sig framgångsrik i Latinamerika.

Vissa länder och regioner i Syd och Öst har mer eller mindre lyckats motverka Nords maktmonopol och delvis lyckats bygga upp mer självständiga ekonomier och säkerhets- och politiska system. Den utvecklingen är en förutsättning för att en jämlik global ordning ska kunna växa fram och Vänsterpartiet verkar aktivt för att Sverige ska understödja denna utveckling. Men lika lite som Nord har rätt att i eget intresse tvinga sin politik via våld och påtryckningar på Syd och Öst, har eliter i något land rätt att förtycka sina egna befolkningar i namn av ekonomisk utveckling. Vi stödjer alltså demokratisering som kommer underifrån samhällena och folken själva, och ser demokratisk, social och ekonomisk utveckling som förutsättningar för varandra.

Konkret verkar Vänsterpartiet för att bryta upp dagens USA-dominerade, militariserade och finansialiserade globala maktordning och istället sträva mot en multipolär värld där länder och regioner har både rätt och möjlighet att jämlikt utveckla och kontrollera sin produktion, sina finansiella flöden och sina naturresurser. Vi verkar för en demokratisering av alla samhällen, vilket inkluderar omfattande sociala rättigheter. Kvinnors rätt till arbete, självbestämmande och sexuell och reproduktiv hälsa, fackliga rättigheter, rättigheter för informella arbetare, bönder, etniska minoriteter, HBTQ-personer, barn, liksom andra sociala rättigheter, är förutsättningar både för en verklig demokratisk utveckling och för en socialt hållbar och mer rationell ekonomisk och ekologisk världsordning.

Därför ska inte bara fattiga länder ha rätt att skydda och kontrollera sin produktion och ekonomi så att den kan utvecklas, utan även rikare länder ska ha rätt att skydda sig mot underbuds- och miljöskadlig konkurrens. Nord behöver dock under överskådlig tid föra över teknik och resurser till Syd och Öst för att kompensera den långa tid när värdeöverföringarna har gått åt andra hållet och stelnat i djupt ojämlika ekonomiska, politiska och militära maktförhållanden. Sociala, demokratiska och ekologiska hänsyn ska gå före kapitalintressen. Inga länder eller regioner ska få ha sådan militär övermakt att de kan tvinga sig på andra. Politiska och militära konflikter mellan länder och regioner ska istället hanteras på FN-nivå. FN ska i sin tur verka för nedrustning, tekniköverföring och bistånd från Nord till Syd och Öst, för att bekämpa klimat- och miljöproblemen, utjämna klyftor, för ekonomisk och social utveckling, och för att stärka jämställdhet, sociala och mänskliga rättigheter.

Demokratisera Europa

Ett Europa som slog in på en sådan väg skulle kunna tvinga fram ett brott med dagens nyliberala, miljöförstörande och USA-ledda världsordning och istället bidra till att den ersätts med en mer jämlik, fredlig och socialt och ekologiskt hållbar sådan. Ett sådant Europa skulle kunna utveckla sin ekonomi och välfärd och gå före i den ekologiska omställningen och därmed bli både en förebild och solidarisk partner för andra länder i världen. Enskilda länder kan och måste föregå en sådan utveckling, vilket Vänsterpartiet verkar för i Sverige. Men för att utvecklingen ska kunna bestå behöver den vinna stöd i flera delar av Europa parallellt.

EU motverkar aktivt sådana solidariska och demokratiska samarbeten och pressar istället fram social nedrustning inom Europa, respektive spända och exploaterande relationer mellan EU och Syd och Öst. Tydligast syns detta i hur EU-eliten driver på för växande klyftor mellan EU:s rikare områden och dess fattigare. Östra och delar av södra EU domineras idag nästan helt ekonomiskt av kapitalintressen från norra Västeuropa eller från övriga Nord, vilket försvårar framväxten av en socialt hållbar och

konkurrenskraftig ekonomi där. Istället återskapas ständigt den sociala och ekonomiska ojämlikhet som leder till social dumping i hela EU och massiv emigration av fattiga och av underbetald arbetskraft till EU:s rikare delar. Samtidigt betalar den breda arbetarklassen i Västeuropa idag ett allt högre pris för den här politiken. Den underbudskonkurrens de transnationella företagen driver fram pressar ned löner och sociala villkor även i Västeuropa. Eftersom stora delar av kapitalet idag är finansialiserat styrs investeringar mot finansiella tillgångar och annan spekulation istället för i samhällsnyttiga investeringar. Detta leder bland annat till en konstant hög arbetslöshet och undersysselsättning – tydligast i EU:s fattigaste länder men även i Västeuropa och Sverige – som ytterligare disciplinerar såväl arbetskraften som vänstern på nationell nivå. Slutligen innebär den självsvältspolitik som EU ägnar sig åt att EU:s rika länder, istället för att höja löner och offentlig konsumtion och investera sina överskott samhällsnyttigt i den europeiska ekonomin, aktivt driver på för social åtstramning och lönedumpning inom EU.

Ska en progressiv europeisk utveckling bli möjlig måste EU:s nuvarande fördrag ersättas av andra samarbeten eller förändras i grunden. Möjligheterna att vinna folkligt stöd för ett sådant skifte är i vissa avseenden större än på mycket länge. Det kräver ett fullständigt brott med den europeiska politik som nu förs. Men eftersom både EU och Nato i grunden är byggda för att driva politiken åt höger måste strategier för att stärka vänstern i Europa inom överskådlig framtid främst handla om att kringgå, förändra, komplettera och utträda ur EU:s strukturer, snarare än att tilldela EU mer makt i förhoppning att unionen ska kunna utgöra ett positivt redskap för förändring.

Svenskt utträde ur EU kan aktualiseras av den politiska utvecklingen eller om folkligt stöd för utträde växer. Möjligheterna att lämna EMU ska formaliseras och hela europrojekt bör överges eller göras om i grunden. Sverige ska förbli utanför EMU och ges ett undantag från Eurosamarbetet och motarbeta centraliseringen av den ekonomiska politiken i EU. Överstatlig övervakning av medlemsstaternas budgetprocesser ska avvisas. Den fria rörligheten för kapital ska underordnas alla EU-länders rätt att värna en hållbar ekonomisk, ekologisk och social utveckling.